Јусуф Идрис:

УСПУТ

Враћајући се из Александрије пустињским аутобусом, господин адвокат био је нервозан. Мучило га је то што му сапутник на суседном седишту зна да је он адвокат. Ништа на овом свету није га плашило, нити га је могло натерати да се смрачи толико колико то – кад би се гдегод десило да људи за њега сазнају да је адвокат. Тачно је знао да ће тада питања почети да пљуште и да ће, с њима, пљуштати и распитивања о томе како да реше своје парничарске проблеме. Није имало никаквог значаја да ли то њему у том часу смета или не смета, ни да ли му прија или не прија; они нису правили никакву разлику између њега као човека и њега као адвоката, већ су га увек и свуда видели само као адвоката.

И тако је наш господин адвокат седео у аутобусу молећи се да га бог спасе јер је стрепео да ће сусед започети разговор. Зато је гледао кроз прозор и пустио мисли да се полагано напасају по сухој и широкој пустињи, скакућући по њој с краја на крај.

Но, од овога није било користи. Ускоро осети лак убод лактом који га врати из мисли што су блуделе и зачу суседа како му говори:

– Ово ми је велика част, господине адвокату!

Господин адвокат процеди:

– Хвала.

Уследио је мук. Адвокатово срце треперило је попут перцета на ветру. Знао је да ће његов сапутник најпре промрмљати „Нема силе ни моћи до божије“, онда ће, мало потом, призвати име господње, да би, на крају, заподенуо разговор. А тада, јао њему…

Моћ предвиђања није га изневерила. Сусед рече:

– Ама, да вас нешто питам, господине?

Испуњен грозом, адвокат се одазва:

– Да?

– Јесте ли парничар или кривичар? Или радите на наркотицима?..

Адвокат одговори без премишљања, по адвокатски:

– Све радим… све, све…

Из искуства с људима попут овога сапутника, господин адвокат је знао да ће саговорник овде мало заћутати и да ће настати друга пауза.

И заиста, човек накратко затвори уста на којима беше осмех, затим их поново отвори:

– Драго ми је… баш ми је мило… Е, баш ми је част!

Тренутак затим, настави:

– А ви мора да знате господина Н., адвоката?

Господин адвокат је оклевао часак, молећи бога за спас, па одговори:

– Не, бога ми. Жао ми је… не познајем га.

Сусед је негодовао:

– Како не знате!? Па тај вам је жива ватра!

Адвокат му лежерно одврати:

– А ето, тако се десило… Таква ми судбина. Бога ми – ето, и вере ми, и свега ми најсветијег – не знам човека!

– Али што је то људина! Што је паметан! Колико је тај судија и судова смувао!

– Ма није могуће! Тако, значи?

Сусед заћута и не одговори. Адвокат се бојао ове паузе, знајући шта наступа иза ње. Уто се сусед опет огласи:

– Значи, ви се разумете и у парнице, а?

– Наравно, наравно. Него шта!

Адвокат ово изрече, пазећи да не пита за разлог. Страховао је од оног најгорег.

Али сусед додаде као да га то не занима:

– Тек тако кажем; у ствари био је један случај…

Адвокат зачепи уста решен да их више не отвори. Изгледало је као да више није ту.

Али то ни најмање не збуни његовог сапутника, који убрзо настави:

– Један случај на којем су адвокати пропљували крв. Ама, је л' ви баш заступате људе у парницама? Ја се, у ствари, бојим да вам не досађујем.

Адвокат је упорно ћутао као заливен.

Упркос томе, човек се искашља и поче:

– Ту су се грдно намучили. Али – немојте дозволити да вам досађујем, или тако штогод… Видите, господине… То је, у ствари, било 1925. године. Ја сам тада наследио кућу од оца, ја и још неколико наследника…

И сусед стаде приповедати причу до ситница, од дана када је све започело, па до дана данашњег. Описивао је све по реду, и судске седнице, и контратужбе, и тужбе на контратужбе. А адвокат се пекао, и кувао, и слушао јер није имао куд.

Аутобус уто стиже до одморишта. Адвокат сиђе, човек за њим, приповедајући све време. Причао је и док су испијали кафу, и док су отресали са себе гомиле прашине. Адвокат плати рачун, а његов сусед је и даље препричавао свој случај. Аутобус настави пут и кад човек доврши причу – или је бар био при крају – лукаво упита:

– И – шта сад ви, господине, мислите о томе?

Господин адвокат морао је имати неко мишљење. Како би иначе био господин адвокат!?

Адвокат рече шта мисли, на шта сусед развуче уста од ува до ува, говорећи:

– Добро, дакле, ако дозвољавате – мада сам вам већ сигурно досадан – да ми напишете то писменце… само две речи – то што сте сад, напослетку рекли, то би било сасвим довољно. Ствар је, заправо, замршена и тешка. Сви су адвокати били збуњени. Али – Пророка ми – бојим се да вам додијавам! Де, реците!? Тако вам очева живота, не дајте се сметати! Не, не! Немојте се замарати, господине! Писаљка – ево је, ево и папира, господине… Много вам хвала, хвала вам од свег срца! Немам речи да вам искажем колико сам захвалан. О, боже! Е, баш ми је драго! Не каже се бадава да је згодан случај бољи од хиљаду планова. А, велите, не познајете господина Н.? Ех, да, такав је живот. А био ми је то најдражи пријатељ.

Адвокат исписује поднесак, а у себи ври, кључа и само дува…

Кад се то окончало, он реши да се премести одатле на најудаљенији крај аутобуса. Само што даље од овог суседа, па макар морао и изићи из аутобуса!..

Адвокату некако пође за руком да уграби друго седиште. И поред тога, срце му је било попут перцета на ветру, од страха да му нови сапутник не буде од тих причалица, које, било да га знају, било да га не знају, не престају да запиткују, без краја и конца. Али нови сусед беше неки добар и мучаљив човек.

Није отварао уста, чак му није добацио ниједан поглед; чак ни – у фигуративном смислу…

И мада је дан био врео услед чега је аутобус личио на ужарену пећ без димњака, и мада је прашине било толико да је већ уједала попут најљућих комараца, упркос зунзању мува и упркос томе што су седишта баздила на зној у чијем се средишту налазе људска бића – упркос свему овоме, адвокату суседово ћутање беше најбољи одмор. Осећао је како му се душа освежава, као да га запахњује пријатна хладноћа снега.

Аутобус је стењао по бескрајном друму пуном кривина. Адвокат, после неког времена, пожеле да сазна кад стижу и могао је то, једноставно, да упита свог сапутника. То није желео, да га не би ћарнуо па да овај отвори уста и више их никад не затвори.

Али, на једној од безбројних џомба, адвокат се пресамити преко суседа и умало га не обори. Реч одовуд, извињење одонуд, и они се упознаше – тек толико да адвокат схвати да му је сусед доктор. Али се задовољи тиме, затвори врата разговору и окрете кључ у брави.

Џомбама дође крај. Аутобус је сада јурио као ветар. Адвокат је ћутао, као и његов сусед. Но, после неког времена адвокат се сети нечега и заборави на своју одлуку. Осмехну се суседу па му рече:

– А ви сте, господине, доктор медицине? Или…

Кад аутобус стиже у Каиро и путници изиђоше, адвокат је још увек говорио лекару:

– Не, не… немојте се замарати! Ма какав рецепт!… Но, ево оловке и папира… Прислоните ту на хаубу. Али, бог ми је сведок, баш ми треба нешто да се курталишем тих мука. Толико ме мучи та главобоља, *стварно*… Као што сам вам рекао, од тридесет шесте… („Ево рецепата.“) Али *молим вас*, немојте да вас мучим, докторе! („Ма, таман посла!“) Хвала, хвала вам до неба! А кажете, радите у Александрији? О, боже! Какав срећан случај! О, боже мили!…

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ:

Јусуф Идрис (Каиро, 1927) један је од најславнијих арапских прозаиста. Приче су му тематски разноврсне, животних слика, с дијалозима на народном језику. Неке његове књиге изазвале су бурне реакције јер на упечатљив начин говоре о апсурдима у које конзервативно друштво дубоко верује. Идрис је превођен на многе језике, а његова целокупна дела издата су у двадесет томова – збирке прича *Сиротињска забава* (из које је ова прича), *Кућа од меса, Језик Ајај, Дно града, Крај света* и многе друге, романи *Грех, Срамота, Људи и бикови, Црни војник,* сценска дела *Циркузант, Слуге, Трећи пол,* итд.

С арапског превео Српко Лештарић